

PEŇAŽNÝ TREST – ADEKVÁTNA ALTERNATÍVA K TRESTU ODŇATIA SLOBODY?

PENALTY – AN ADEQUATE ALTERNATIVE TO IMPRISONMENT?

Marta Hlaváčová¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.svp.95-104>

Abstrakt

Medzi alternatívne tresty, ktoré sa vyznačujú najmä tým, že nedochádza k obmedzeniu osobnej slobody páchatel'a trestného činu v penitenciárnom zariadení, zaraďujeme aj peňažný trest. Napriek ponechaniu páchatel'a na slobode ostáva dôležité zachovanie základných funkcií trestu. Cieľom autorky článku je zhodnotiť možnosti peňažného trestu vo vzťahu k naplneniu účelu trestania.

Kľúčové slová

restoratívna justícia, alternatívne tresty, peňažný trest, funkcie trestu.

Abstract

Among the alternative punishments, which are characterized in particular by the fact that the personal liberty of the offender in the penitentiary facility is not restricted, we also include a fine. Despite leaving the perpetrator free, it remains important to preserve the basic functions of punishment. The aim of the author of the article is to evaluate the possibilities of financial punishment in relation to the fulfillment of the purpose of punishment.

Keywords

restorative justice, alternative punishments, penalty, punishment functions

Úvod

Peňažný trest zaraďujeme medzi jeden z alternatívnych trestov, ktoré sú určitou alternatívou k trestu odňatia slobody. Alternatívou z toho dôvodu, že na rozdiel od trestu

¹ Autorka príspevku JUDr. Marta Hlaváčová popri práci advokátskeho koncipienta pôsobí ako externý študent doktorandského štúdia na Katedre trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

odňatia slobody, pri alternatívnych trestoch nedochádza k obmedzeniu osobnej slobody odsúdeného páchatel'a v ústave na výkon trestu.

Napriek tomu, že s alternatívnymi trestami sa spája viacero výhod a pozitív, medzi časťou verejnosti, tak laickej, ako aj odbornej, vyvolávajú nedôveru a na alternatívne tresty sa nazerá ako na nedostatočnú, neprimeranú či nespravodlivú náhradu trestu odňatia slobody.

Vyššie uvedené platí aj pre peňažný trest, ktorý azda v očiach verejnosti nie je vnímaný ani ako trest, nakoľko jeho ukladanie v trestnom konaní je často stereotypne spájané s majetnejšími osobami, na ktoré jeho uloženie nemá žiaden sankčný ani výchovný vplyv.

Práve preto sme sa v tomto príspevku rozhodli zaoberať sa vrátane zákonných podmienok uloženia peňažného trestu aj naplnením základných funkcií tohto alternatívneho trestu, na ktoré sa kladie dôraz v rámci trestania páchatel'ov v trestnom konaní.

1 Restoratívna justícia a alternatívne tresty

Na rozmedzí 20. a 21. storočia sa v našom trestnom systéme začali prejavovať a presadzovať prvky restoratívnej justície, ktorá sa vyznačuje tým, že primárnym a jediným cieľom trestného konania viac nie je len odplata vo vzťahu k páchatel'ovi trestného činu, ako tomu bolo v čase trestnej justície založenej na retribúcii.²

1.1 Východiska restoratívnej justície

Východiská restoratívnej justície sa dotýkajú celého trestnoprávneho systému, kedy pôsobia vo vzťahu k páchatel'om, vo vzťahu k humanizácii trestného konania a tiež vo vzťahu k poškodenému a jeho nároku na náhradu škody, ktorého postavenie je v rámci trestného konania pod vplyvom restoratívnej justície posilňované, a tiež vo vzťahu k obnove narušených sociálnych vzťahov medzi páchatel'om a obeťou trestného činu, ako aj medzi páchatel'om a spoločnosťou.³

² STRÉMY, T. – KURILOVSKÁ, L. – VRÁBLOVÁ, M. *Restoratívna justícia*. Praha: Leges, 2005. s. 24.

³ SOTOLÁŘ, A. – PÚRY, F. – ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 9-11.

Jedným z východísk restoratívnej justície je pristupovanie k trestnej represii až v prípade, ak nie je možné využiť iné spôsoby vyvodenia zodpovednosti voči páchatel'ovi,⁴ čím sa v zásade zvyraňuje zásada trestného konania *ultima ratio*, kedy trestné konanie a trest má byť vzhľadom na svoju závažnosť a prísnosť až posledným prostriedkom, keď miernejšie prostriedky postihu páchatel'a nestačia alebo zlyhajú.⁵ Uvedené možno v zmysle restoratívnej justície dosiahnuť práve nahrádzaním trestu odňatia slobody alternatívnymi trestami.

1.2 Charakteristika alternatívnych trestov

Ako už bolo v úvode naznačené alternatívne tresty sa vyznačujú tým, že nedochádza k izolovaniu odsúdeného v penitenciárnom zariadení. Trest odňatia slobody je nepochybne najprísnejším, najradikálnejším a najintenzívnejším trestom, ktorý náš trestný právny poriadok upravuje a umožňuje uložiť páchatel'ovi trestného činu.⁶ Aj keď trest odňatia slobody pôsobí ako najúčinnější druh trestu, okrem pozitív v podobe napĺňania základných funkcií trestania, prináša so sebou aj mnohé negatíva, ktoré neraz limitujú dosiahnutie účelu uloženého trestu odňatia slobody.

Trest odňatia slobody predstavuje síce zákonný a vzhľadom na spáchanie trestného činu aj dôvodný, ale výrazný zásah do práv a slobôd odsúdeného jednotlivca. Odsúdený v dôsledku uloženia trestu odňatia slobody a jeho výkonu v príslušnom zariadení viac-menej stráca kontakt so svojou rodinou a blízkymi, prichádza o prácu a častokrát aj o zázemie a domov. Tieto následky spojené s odchodom odsúdeného do výkonu trestu odňatia slobody negatívne pôsobia na psychiku odsúdeného vo výkone a následne po skončení výkonu trestu sťažujú resocializáciu odsúdeného v rámci jeho návratu do bežného života.

Výkon trestu odňatia slobody má okrem iného pôsobiť na páchatel'a výchovne, avšak v niektorých prípadoch naopak vplyvom prostredia penitenciárneho zariadenia a podmienok v ňom, a tiež negatívnym pôsobením ostatných odsúdených umiestnených v penitenciárnom zariadení, dochádza k opačnému efektu, a odsúdený odchádza z výkonu trestu nepolepšený, ukrievdený či frustrovaný.

⁴ SOTOLÁŘ, A. – PÚRY, F – ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 9-11.

⁵ Dôvodová správa k zákonu č. 300/2005 Z. z. Trestnému zákonu.

⁶ Pozri ustanovenie § 32 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

Vyššie spomínané negatíva spojené s výkonom trestu odňatia slobody sa v značnej miere podieľajú na vzniku recidívy u už odsúdených páchatel'ov, ktorí sa opätovne vracajú k páchaniu trestnej činnosti.⁷

V neposlednom rade ako nevýhodu trestu odňatia slobody nemožno opomenúť náklady, ktoré štátu (a teda aj občanom krajiny) vznikajú každým dňom a s každým odsúdeným nachádzajúcim sa v ústave na výkon trestu odňatia slobody.

Akcentujúc na vyššie uvedené nevýhody trestu odňatia slobody sa alternatívne tresty javia ako moderný a efektívny nástroj trestania páchatel'ov trestných činov za súčasnej garancie represívnej, ochrannej, preventívnej a výchovnej funkcie trestnej sankcie.

2 Podmienky pre uloženie peňažného trestu a jeho výkon

V podmienkach Slovenskej republiky možno stíhať osoby a pozbaviť ich osobnej slobody len z dôvodov a spôsobom ustanoveným v zákone⁸, a teda aj sankcie v trestnom konaní možno ukladať len v medziach zákona.

V právnom a demokratickom štáte možno uložiť páchatel'om trestnej činnosti výlučne sankcie, ktoré zákon pozná, a to len v hraniciach stanovených zákonom, pričom slovenský právny poriadok obsahuje taxatívne vymedzenie sankcií – trestov v ustanovení § 32 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného zákona.⁹

2.1 Materiálne podmienky peňažného trestu

Peňažný trest je popri podmiennečnom treste odňatia slobody najčastejšie ukladaný trest, ktorý je odsúdeným vykonávaný na slobode.¹⁰

V ustanovení § 32 Trestného zákona pod písm. d) zákonodarca umožňuje uložiť páchatel'ovi trestného činu peňažný trest, pričom podmienky jeho uloženia bližšie upravuje v ustanovení § 56 a § 57 Trestného zákona.

⁷ Dostupné na internete: <https://www.pravnenoviny.sk/spravy/system-a-vyznam-alternativnych-trestov-na-slovensku>[cit.11.15.2020].

⁸ Pozri článok 17 ods. 2 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky.

⁹ Pozri ustanovenie § 32 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

¹⁰ BALÁŽ, P. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2001. s. 157.

S poukazom na deklarovanú právnu úpravu v uvedených ustanoveniach Trestného zákona je potrebné v prvom rade zodpovedať, za spáchanie akých trestných činov možno uložiť ich páchatelovi peňažný trest.

Hneď v prvom odseku sa uloženie peňažného trestu súdom umožňuje páchatelovi úmyselného trestného činu (prečinu aj zločinu), ktorým páchatel získal alebo sa snažil získať majetkový prospech.¹¹ Sankcionovanie páchatelov majetkových trestných činov peňažným trestom vyplýva z charakteru peňažného trestu, ktorý postihuje majetok odsúdeného, a to nielen majetok, ktorý odsúdený nadobudol trestnou činnosťou, ale aj majetok získaný poctivo a legálne.¹² Vo vzťahu k represívnej funkcii trestu je tak peňažný trest primeraným, nakoľko sa následky spáchaného daného druhu trestného činu dotýkajú cudzieho majetku, na ktorom sa páchatel obohatil alebo sa snažil obohatiť, z dôvodu čoho postihnutie majetku samotného odsúdeného predstavuje adekvátnu sankciu.

Druhou kategóriou trestných činov, za ktorých spáchanie môže súd uložiť peňažný trest, sú trestné činy, pri ktorých absentuje majetkový prospech, ale vzhľadom na povahu spáchaného skutku a s prihliadnutím na možnosť nápravy páchatel'a uloženie trestu odňatia slobody nie je potrebné. V tomto prípade však môže ísť výlučne o skutok, ktorý je kvalifikovaný ako prečin.¹³

Bez ohľadu na to, či sa peňažný trest ukladá podľa odseku 1 alebo odseku 2 ustanovenia § 56 Trestného zákona výška peňažného trestu sa pohybuje v rozmedzí od 160 do 331 930 EUR.¹⁴

Pri určovaní výšky ukladaného peňažného trestu musí súd prihliadať v prvom rade na druh a charakter spáchaného trestného činu, okolnosti jeho spáchania, na osobu a pomery páchatel'a, a ďalšie, a teda súd pri určovaní výšky peňažného trestu postupuje v súlade so základnými zásadami pre ukladanie trestov podľa ustanovenia § 34 Trestného zákona.

Okrem uvedeného Trestný zákon osobitne upravuje a deklaruje povinnosť súdu prihliadať na osobné a majetkové pomery páchatel'a, a to z jednoduchého dôvodu, aby bol peňažný trest vykonateľný a odsúdený bol schopný peňažný trest zaplatiť.¹⁵ Pri peňažnom treste je skúmanie majetkových pomerov odsúdeného, spočívajúce v posudzovaní príjmov,

¹¹ Pozri ustanovenie § 56 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

¹² IVOR, J. a kol. *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012. s. 386.

¹³ Pozri ustanovenie § 56 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

¹⁴ Pozri ustanovenie § 56 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

¹⁵ Pozri ustanovenie § 57 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

záväzkov, vyživovacích povinností, ako aj povinnosti nahradiť škodu, eminentnou súčasťou procesu rozhodovania o možnom treste, čo v tomto smere potvrdzuje aj ustálená judikatúra.¹⁶

Nakoľko peňažné prostriedky zaplatené odsúdeným pripadajú štátu a nie poškodenému trestným činom, zákon nepripúšťa uloženie peňažného trestu, ak by tým mala byť zmarená náhrada škody. Z toho dôvodu je pri rozhodovaní súdu, či peňažný trest uložiť, nevyhnutné skúmať majetkové pomery obžalovaného.¹⁷

Aby ukládanie peňažného trestu po zohľadnení osobných a majetkových pomerov nebolo možné len u majetnejších osôb, ale aj v prípade, keď majetkové pomery páchatel'a neumožňujú zaplatenie peňažného trestu jednorazovo, môže súd rozhodnúť o zaplatení peňažného trestu v mesačných splátkach, avšak splátky môžu byť povolené a odsúdeným uhradené do 1 roka od právoplatnosti odsudzujúceho rozhodnutia.¹⁸

Pri ukladaní peňažného trestu je dôležité aj rozhodnutie o náhradnom treste – treste odňatia slobody najviac na päť rokov, a to pre prípad, že by peňažný trest bol zmarený, a teda nebol by riadne a včas vykonaný. Ak sa ukladá peňažný trest popri treste odňatia slobody, tento spolu s náhradným trestom nesmie presiahnuť hornú hranicu výmery trestu stanovenú zákonom.¹⁹

2.2 Výkon peňažného trestu

Spôsob výkonu peňažného trestu upravuje trestno-procesný kódex Trestný poriadok v ustanovení § 429 až § 433, pričom podnetom pre vykonanie peňažného trestu je výzva súdu adresovaná odsúdenému, aby uložený peňažný trest zaplatil v lehote do 15 dní po tom, ako sa rozsudok, ktorým bol peňažný trest uložený, stal vykonateľným.²⁰ Na tomto mieste podotýkame, že sa nemusí jednať výlučne len o rozsudok, pretože peňažný trest je možné páchatel'ovi za podmienok podľa ustanovenia § 353 ods. 2 Trestného poriadku uložiť aj v rámci trestného rozkazu, ktorý má charakter odsudzujúceho rozsudku.

¹⁶ SAMAŠ, O. – STIFFEL, H. – TOMAN, P. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2006. s. 149.

¹⁷ Pozri ustanovenie § 56 ods. 5 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

¹⁸ Pozri ustanovenie § 56 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

¹⁹ Pozri ustanovenie § 57 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

²⁰ Pozri ustanovenie § 429 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

V prípade, ak odsúdený nezaplatí peňažný trest v zákonom stanovenej lehote, prípadne nebude plniť v súdom určených mesačných splátkach, súd nariadi výkon náhradného trestu odňatia slobody.²¹

Zvrátiť výkon náhradného trestu odňatia slobody môže odsúdený, okrem zaplata peňažného trestu alebo jeho časti,²² na základe svojho návrhu, ktorým požiada o odklad výkonu trestu z dôležitých dôvodov. Na základe takéhoto návrhu môže súd odložiť výkon trestu najviac na 3 mesiace, alebo dodatočne povoliť čiastočné splácanie peňažného trestu uloženého nad 16 590 EUR na dobu najviac jedného roka, pričom dodatočné splácanie možno povoliť len v lehote do dvoch rokov od právoplatnosti rozsudku.²³

Vo vzťahu k vykonaniu peňažného trestu považujeme za zásadné ustanovenie § 432 ods. 1 Trestného poriadku, ktoré umožňuje upustenie od jeho výkonu alebo jeho zvyšku, ak po jeho uložení nastanú na strane odsúdeného závažné okolnosti nezávislé od jeho vôle, v dôsledku ktorých sa stane dlhodobo platobne neschopným.²⁴ Rovnako možno od výkonu peňažného trestu upustiť, ak by z dôvodu existencie uvedených okolností mohla byť ohrozená výživa alebo výchova osoby, o ktorú je odsúdený povinný podľa osobitného zákona sa starať.²⁵

3 Pôsobenie peňažného trestu na páchatel'a

Ako sme naznačili v úvode tohto príspevku alternatívne tresty aj napriek 15 rokom, ktoré od ich zavádzania uplynuli, bývajú ešte stále považované ako neprimerané, príliš mierne a na potrestanie páchatel'a nepostačujúce. Trest, ktorý nie je spojený s odňatím slobody, verejnosť nevníma ako trest, a preto peňažný trest vo vzťahu k spoločnosti nepôsobí ako adekvátny trest pre páchatel'a, ktorý sa dopúšťa trestnej činnosti.

Výnimkou nie je ani peňažný trest, ktorý sa medzi alternatívne tresty zaraďuje práve z dôvodu, že primárne nedochádza k odňatiu slobody odsúdeného, ale výkon náhradného trestu odňatia slobody je nariadený, len v prípade, ak si odsúdený svoj peňažný trest nesplní.

²¹ IVOR, J. a kol. *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012. s. 388.

²² Pozri ustanovenie § 432 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

²³ Pozri ustanovenie § 431 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

²⁴ IVOR, J. a kol. *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012. s. 388.

²⁵ Pozri ustanovenie § 432 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

Zaujímavosťou pri peňažnom treste je, že tento nebol pôvodne do nášho právneho poriadku zaradený ako alternatívny, nakoľko sa v tomto nachádzal už pre rok 2005. V súčasnosti je možné peňažný trest uložiť ako alternatívny trest namiesto trestu odňatia slobody samostatne, alebo popri inom treste, alebo spolu s trestom odňatia slobody, kedy sa však jeho alternatívnosť stráca.

Ak hovoríme o peňažnom treste výlučne ako o alternatívnom, kedy nie je uložený popri treste odňatia slobody, jeho pozitívom je nepochybne to, že odsúdený nie je izolovaný v penitenciárnom zariadení, a tak nedochádza k prerhnutiu jeho rodinných a sociálnych väzieb. Odsúdený spravidla pokračuje vo svojom doterajšom živote, pracuje, spoločensky sa socializuje, a pod., v dôsledku čoho, pokiaľ nejde o asociálneho jedinca, proces resocializácie prebieha bez väčších ťažkostí, prípadne resocializovanie ani nie je potrebné.

Podstatnou a významnou skutočnosťou je tiež to, že výkonom peňažného trestu dochádza automaticky zo zákona k zahladeniu odsúdenia a na odsúdeného sa následne hľadí, ako keby nebol odsúdený.²⁶ Inštitút zahladenia odsúdenia vykonaním trestu s určitosťou prispieva k tomu, aby bol trest čo najskôr odsúdeným vykonaný. V prípade peňažného trestu tak vidina toho, že u odsúdeného dôjde zaplatením súdom uloženej čiastky k zahladeniu odsúdenia, núti odsúdených k výkonu trestu pristupovať zodpovedne a peňažnú sumu aj čím skôr zaplatiť.

Na druhej strane s peňažným trestom sa spája určité riziko spojené so zabezpečením výchovnej funkcie, najmä pri problematických odsúdených, ktorí sa ťažšie socializujú, prípadne majú sklony k recidíve. Po vykonaní peňažného trestu totiž odpadá dôvod akejkolvek kontroly nad odsúdeným (pokiaľ mu neboli uložené súdom obmedzenia alebo povinnosti) a peňažný trest na odsúdeného ďalej nepôsobí.

Tento uvedený argument, ktorý býva používaný proti peňažnému trestu, nepovažujeme za dostatočný dôvod spochybňovania spôsobilosti peňažného trestu nahradiť trest odňatia slobody. Ako sme už uvádzali, pri ukladaní alternatívneho trestu súd prihliada na viaceré okolnosti spáchania trestného činu, prihliada na osobu páchatel'a a jeho pomery. V prípade, ak na strane páchatel'a existujú okolnosti, z ktorých možno vyvodit' záver, že peňažný trest by nemal na páchatel'a žiaduci vplyv, u odsúdeného by nebolo možné predpokladať polepšenie a prevýchovu, súd by peňažný trest uložiť nemal.

²⁶ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010. s. 816.

Dôležitým prvkom pôsobenia peňažného trestu na páchatel'a je nepochybne aj jeho výška. Výmera peňažného trestu by mala odrážať druh spáchaného skutku, jeho závažnosť a následky, zavinenie a v neposlednom rade aj pomery na strane páchatel'a. Výška peňažného trestu by mala byť pre odsúdeného dostatočne vysoká s prihliadnutím na jeho majetkové pomery tak, aby pôsobila na odsúdeného sankčne, výchovne a tiež preventívne, aby odsúdeného odradila od opätovnej trestnej činnosti. Z toho vyplýva, že za rovnaký skutok pri obdobných skutkových okolnostiach, bude výška peňažného trestu pri páchatel'och s rôznymi majetkovými pomermi odlišná. Výška peňažného trestu musí byť individualizovaná, a teda takpovediac „ušíť na mieru“ konkrétnemu odsúdenému. Právna úprava obsiahnutá v ustanoveniach § 56, § 57 a v ustanovení § 34 Trestného zákona upravujúca zásady ukladania trestov poskytuje dostatočný podklad na to, aby uložený peňažný trest bol primeraný a spravodlivý, nielen vo vzťahu k páchatel'ovi, ale aj s ohľadom na potreby a nároky poškodeného a celej spoločnosti.

Až po preskúmaní všetkých aspektov vo vzťahu k páchatel'ovi a po zhodnotení možnosti peňažného trestu naplniť u konkrétného odsúdeného všetky funkcie trestu, možno dospieť k relevantnému, objektívnemu a spravodlivému záveru či bude peňažný trest adekvátny, alebo nahradenie trestu odňatia slobody týmto trestom nebude postačovať a u páchatel'a bude daná nevyhnutná potreba uloženia trestu odňatia slobody.

Záver

Peňažný trest patrí medzi alternatívne tresty, ktoré nahrádzajú trest odňatia slobody, čo znamená, že odsúdený svoj trest nevykonáva v penitenciárnom zariadení. Okrem toho, že nedochádza k obmedzeniu osobnej slobody odsúdeného, majú alternatívne tresty ďalšie výhody, vďaka ktorým možno alternatívne tresty, a teda aj peňažný trest, považovať za moderný, efektívny a účinný nástroj restoratívnej trestnej justície na trestanie páchatel'ov.

Máme za to, že pri súčasnom nastavení zákonných podmienok pre uloženie tohto druhu trestu a pri dôslednom posúdení spáchaného skutku, spôsobu jeho spáchania, posúdení osoby páchatel'a a jeho pomerov súdom, môže peňažný trest adekvátne a primerane nahradiť trest odňatia slobody. Zastávame názor, že aktuálna právna úprava peňažného trestu obsiahnutá

v Trestnom zákone a spôsob výkonu peňažného trestu v zmysle Trestného poriadku zabezpečuje naplnenie všetkých základných funkcií a účelu trestu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Knižné publikácie a monografie:

BALÁŽ, P. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2001. 428 s. ISBN 0-88715-75-X.

IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010. 1049 s. ISBN 978-80-8078-309-9.

IVOR, J. a kol. *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012. 592 s. ISBN 978-80-89447-76-3.

SAMAŠ, O. – STIFFEL, H. – TOMAN, P. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2006. 886 s. ISBN 80-8078-078-1.

SOTOLÁŘ, A. – PÚRY, F. – ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck 2000. ISBN 80 71793507.

STRÉMY, T. – KURILOVSKÁ, L. – VRÁBLOVÁ, M. *Restoratívna justícia*. Praha: Leges, 2015. 344 s. ISBN 978-80-7502-075-8.

Právne predpisy:

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 300/2005 Z. z Trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

Internetové zdroje:

www.pravnenoviny.sk

Iné:

Dôvodová správa k zákonu č. 300/2005 Z. z. Trestnému zákonu